

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026-YIL

IYUL/7-SON, I-QISM

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari

08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google
Scholar

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

OpenAIRE

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
KONINKHET + 60. FITESSCANING

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, iyul.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afforovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
- 05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
- 05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
- 05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
- 05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
- 05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
- 05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
- 05.01.07 – Matematik modellash
- 05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
- 05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
- 05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
- 05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
- 05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
- 05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
- 05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
- 05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
- 05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
- 05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
- 05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
- 05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
- 05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
- 10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
- 10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
- 08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 – Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 – Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 – Marketing
- 08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 – Menejment
- 08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK
Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

MILLIY GVARDIYA TIZIMIDA HARBIY XIZMATCHILARNI KIYIM-KECHAK BILAN TA'MINLASH TIZIMINING NAZARIY ASOSLARI	10
Omonov Usmonqul Raxmonqul o'g'li FOND BOZORLARIGA XORIJIY KAPITALNI JALB QILISH: ZAMONAVIY YONDASHUVLAR VA RIVOJLANISH IMKONIYATLARI	17
Yusupova Jamila Karamatdinovna AXBOROT KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARINING TASHKLIY-HUQUQIY VA ILMIY NAZARIY MASALALARI	21
Rajaboyev Shahboz Shodi o'g'li PUL MABLAG'LARI HISOBINI MOLIVAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA O'TKAZISHNING DOLZARB MASALALARI	26
Eshonqulov Akmal Qudratovich XORAZM VILOYATINING IJOBIY IMIJINI OSHIRISHDA HUDUDIIY MARKETING STRATEGIYALARINI ISHLAB CHIQISH	34
Ibadullayev Dilshad Ibragimovich OROL BO'YI MINTAQASIDA QISHLOQ XO'JALIGI VA TURIZMNI YASHIL MOLIVALASHTIRISH VA INVESTITSIYA MEXANIZMLARI: BARQAROR RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	40
Akramova Feruza ATMOSFERA HAVOSI MONITORINGIDA IOT SENSORLARI O'LCHASH NATIJALARINING METROLOGIK ISHONCHLILIGINI BAHOLASH VA OSHIRISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH	52
Sobirov Anvarjon, Melibayev Maxmudjan BANK VA KREDIT MUASSASALARINING RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI TREND MODELLARI YORDAMIDA TAHLIL QILISH VA PROGNOZLASH USULLARI	59
Nazarov Elbek PHYSALIS ALKEKENGII O'SIMLIGIDAN FLAVONOIDLARNI AJRATIB OLISHNING BIOTEXNOLOGIK USULLARI VA JARAYON PARAMETRLARINI OPTIMALLASHTIRISH	66
Xidirova Saboxat Baxrillayevna ЧИСЛЕННАЯ ОЦЕНКА РАЗВИТИЯ ЗОН КОНЦЕНТРАЦИИ НАПРЯЖЕНИЙ В МАССИВЕ ГОРНЫХ ПОРОД ПРИ ВЛИЯНИИ ПРОЦЕССОВ ДОБЫЧИ В УСЛОВИЯХ РУДНИКА «КЫЗЫЛ-АЛМА»	70
Салямова Клара, Меликулов Абдусаттар, Уралбаев Абдукахар, Бакиров Гайрат, Зухритдинов Давронбек XUSUSIIY TA'LIM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR NOMUTANOSIBLIGI, IT MUTAXASSISLARINING YETISHMASLIGI VA ISHSIZLIKNING TA'LIM SIFATI HAMDA BARQARORLIGIGA TA'SIRI: ILG'OR XORIJ TAJIRIBASI VA UNING O'ZBEKISTON AMALIYOTIGA TATBIQ ETILISHI	77
Raxmatxo'jayev Axrolxo'ja Akmal o'g'li SAND-PARTICLE-INDUCED LEADING-EDGE EROSION AND ITS IMPACT ON WIND TURBINE BLADES: A REVIEW	82
Normamatov A. A. IPAKCHILIK KLASSTERLARI UCHUN INVESTITSION BOSHQARUV MODELINI ASOSLASH	87
Elboyeva Shaxzoda Olimovna KICHIK VA O'RTA BIZNES SAMARADORLIGINI EKONOMETRIK USULLARDA TAHLIL QILISH METODOLOGIYASI	94
Nazarov Nazar G'ulom o'g'li OLIIY TA'LIM MUASSASALARI BOSHQARUV FAOLIYATINI RAQAMLASHTIRISHNING AHAMIYATI	101
Usmanov Sarvar Nigmatovich	

РАЗРАБОТКА АДАПТИВНОГО МНОГОЗОНАЛЬНОГО АЛГОРИТМА УПРАВЛЕНИЯ FUZZY-PID ДЛЯ ОБЕСПЕЧЕНИЯ РАВНОМЕРНОГО РАСПРЕДЕЛЕНИЯ ВЛАЖНОСТИ В ПРОЦЕССЕ УВЛАЖНЕНИЯ ЗЕРНА.....	107
Камариддинов Шохрух Акмал угли	
SANOAT KLASSTERLARIDA "SANOAT 4.0" TECHNOLOGIYALARINI JORIY ETISH VA HAMKORLIK MODELLARI	113
Mamadaliyev Anazxon Ziyodillayevich	
SAND-PARTICLE-INDUCED LEADING-EDGE EROSION AND ITS IMPACT ON WIND TURBINE BLADES: A REVIEW	119
Normamatov A. A.	
YOSHLARDA EKOLOGIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY VA AMALIY ASOSLARI.....	124
Xudoyberdiyev Norbek Komiljon o'g'li	
HUDUDIIY TURIZMDA XALQARO ESG MEZONLARINI MILLIY SHAROITGA MOSLASHTIRISH YO'NALISHLARI	128
Maxmudova Nodira Uktamovna	
EVALUATION OF TECHNOLOGICAL LOSSES OF HYDROCARBONS OF LIGHT FRACTIONS IN THE PROCESSES OF COLLECTION AND PRIMARY TREATMENT AT THE MUBARAK FIELDS OF OGPD.....	134
Norqulov Shohbozbek Samandar ugli	
АНАЛИЗ СИСТЕМЫ КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ В БАНКОВСКОМ СЕКТОРЕ УЗБЕКИСТАНА.....	140
Жумадуллаева Дурдона Шухрат кизи	
XUSUSIY TA'LIM SOHASIDA MALAKALI KADRLAR NOMUTANOSIBLIGI TA'LIMNING SIFAT VA USTUVORLIGIGA TA'SIRI VA UNI TA'MINLASH YO'LLARI	145
Raxmatxo'jayev Axrolxo'ja Akmal o'g'li	
O'ZBEKISTONDA TOVAR YETKAZIB BERISH ZANJIRI ISHTIROKCHILARI FAOLIYATI VA BOJXONA NAZORATI TIZIMINING ZAMONAVIY HOLATI TAHLILI.....	150
Kilichov Nazar Bafoyevich	
HUDUDLARDA TURIZM XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING AHOLI DAROMADLARI VA BANDLIGIGA TA'SIRINING TAHLILI	157
Abdurayimov O'ktam Abdug'ani o'g'li	
GAZNI QAYTA ISHLASH KORXONALARIDA BARQAROR RIVOJLANISH HOLATINING IQTISODIY TAHLILI VA BAHOLASH	164
Kudratkhodjaeva Ziyoda Kamol qizi	
COMPETITION IN THE INFORMATION MARKET: MONOPOLY TRENDS AND THE DIGITAL PLATFORM ECONOMY.....	169
Mo'ydinjonova Durdonaxon, Ismanov Ibrohim	
BOZOR INFRATUZILMASINING IQTISODIY MAZMUNI VA KICHIK BIZNES RIVOJIDAGI AHAMIYATI	174
Ganiyev Botir Baxtiyorovich	
MAGNIY VA KALSIY ELEMENTLARINI O'RGATISHDA O'QUVCHILARDA 4K KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH	178
Esnazarov Abdiganij Jamalatdinovich	
DATA-DRIVEN STRATEGIK MENEJMENT: MA'LUMOTLARGA ASOSLANGAN BOSHQARUVNING ZAMONAVIY KORXONALAR RIVOJLANISHIDAGI AHAMIYATI	184
Baymuradov Shoxrux, Dilmurodov Komiljon	
YASHIL BUXGALTERIYA (GREEN ACCOUNTING) VA ESG HISOBOTLARI: RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BARQAROR RIVOJLANISHNING STRATEGIK VOSITALARI	190
Nematullayev Hamidullo, Bo'stonova Nilufar	
АНАЛИЗ ФАКТОРОВ РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВЫХ УСЛУГ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ	196
Нуралиева Мукаддас Мамуровна	

AGROSANOAT MAJMUASIDA INVESTISIYALARDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH, OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH VA MUSTAHKAMLASH MASALALARI	201
Xakimov Rashid	
TADBIRKORLIKDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING IQTISODIY SAMARALARI	206
Salohiddinov Zuhridin Nuriddinjon o'g'li	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH HOLATINI TAHLIL QILISH	212
Achilova Firuza, Zohidov Jamshid	
NAMANGAN VILOYATINING BOSHQA HUDUDLAR BILAN TOVAR VA XIZMATLAR AYLANMASI HAMDA IQTISODIY ALOQALARINING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI	217
Sattarov R.A.	
ОПТИМАЛЬНАЯ МОДЕЛЬ ФОРМИРОВАНИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ТЕКСТИЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ	222
Нурмуродов Камолиддин Пирмаматович	
OPTIK ABONENT KIRISH TARMOG'INING XIZMATLARI SAMARADORLIGI	230
Uskenbayeva Dilfuza Shuxrat qizi	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI DEMOGRAFIK JARAYONLARINI IFODALOVCHI KO'RSATKICHLARNI EKONOMETRIK MODELLARINI TUZISH VA PROGNOZLASH	235
Siroj Zarina Rustambekovna	
QISHLOQ XO'JALIGINI RIVOJLANTIRISHDA AGROKLASTERLARNING O'RNI VA AHAMIYATI	242
Berdiyev Abdumalik Hakimovich	
HUNARMANDCHILIK KLASSTERLARI BO'YICHA XORIJIY TAJRIBA: TURKIYA, MAROKASH VA FRANSIYA MODELLARINING QIYOSIY TAHLILI	249
Yaxshiliqov Sardor Rustam o'g'li	
BANK TIZIMIDA LIKVIDLILIK VA KAPITAL YETARLILIGI RISKLARINI BOSHQARISH MASALALARI ...	255
Qurbonov Ilhom Jumaqulovich	
O'ZBEKISTON QISHLOQ HUDUDLARIDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING INSTITUTSIONAL OMILLARI	258
Saidakbarova Ziyoda Doniyor qizi	
BIOLOGIK AKTIVLARNI HAQQONIQIY QIYMATDA BAHOLASHNING KO'P OMILLI MODEL	266
Akhmetova Salima Seytovna	
OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARIDA ISHLAB CHIQARISH SALOHİYATINI BOSHQARISHNING NAZARIY - USLUBIY JIHATLARI	272
Gulmatov Sunnatillo Nurillayevich	
YASHIL INVESTITSİYALAR MINTAQQA IQTISODIYOTINI BARQAROR DIVERSIFIKATSİYALASH VOSITASI SIFATIDA	281
To'xtayev Maqsud Mansurovich	
DAVLAT MUASSASALARIDA INSON RESURLARIDAN FOYDALANISHNI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI	287
Xusanova Muxsina Kasimovna	
O'ZBEKISTONDA QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'I MA'MURIYATCHILIGINI RIVOJLANISH QONUNIYATLARI VA UNDAGI TIZIMLI MUAMMOLAR TAHLILI	294
Turdaliyev Eldor Sho'xratjon o'g'li	
TIJORAT BANKLARIDA DAROMAD MANBALARI INDEKSI VA UNING RENTABELLIGIGA TA'SIRI	300
Ahmedov Komron Muhammad-Alievich	
KORPORATIV BOSHQARUV MEXANIZMLARINING ISHLASH TAMOIYILLARI VA ULARNI QURILISH KORXONALARI AMALIYOTIGA JORIY ETISH MASALALARI	308
G'iyosov Ilxom Karimovich	
ECONOMIC STRUCTURE AND DEVELOPMENT PRIORITIES FOR STRENGTHENING INTERREGIONAL ECONOMIC COOPERATION: EVIDENCE FROM NAMANGAN REGION	316
Sattarov R.A.	

UY-JOY BOZORIDA BIRLAMCHI VA IKKILAMCHI SEGMENTLAR O'RTASIDAGI NARX TAFOVUTLARI VA ULARNI SHAKLLANTIRUVCHI OMILLARNING IQTISODIY TAHLILI	322
Sadikova Dildora Abdulla qizi	
TABIY RESURLAR SAMARADORLIGI VA INSON KAPITALI INTEGRATSIYASINING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI: O'ZBEKISTON HUDUDLARI MISOLIDA	329
Yusubboyeva Dinora Qudrat qizi	
CHAKANA SAVDODA MAHSULOT TALABINI BASHORATLASH USULLARI	336
Mamatov Narzullo, Baxtiyorova Mohiruy	
SOLIQ AUDITIDAGI XAVF-XATARLARNI TAHLIL QILISH (RISK-ANALIZ) TIZIMI VA BUXGALTERNING HIMOYA TAKTIKASI	343
Nematullayev Hamidullo, Bo'stonova Nilufar	
YOSHLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISHDA TA'LIM XIZMATLARI SIFATINING NAZARIY ASOSLARI	347
Raxmanov Raxmanbergan Abdullaevich	
MA'LUMOTLARNI MOLIVAVIY HISOBOTDA TAQDIM ETISHNING XORIY TAJRIBASI.....	351
Kozimjonov Abrorbek	
TADBIRKORLIK INFRATUZILMASINI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ORQALI SANOAT ZONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH	357
Arifbayev Bobir Dilshodovich	
TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB QILISHDA TRANSCHEGARAVIY SUG'URTA VA DAVLAT KAFOLATLARI MEKANIZMLARINING QIYOSIY TAHLILI.....	364
Kengesbaeva Suliuxan Maxsetbay qizi	
20GL MARKALI PO'LATDAN TAYYORLANADIGAN YUK VAGONI YON RAMASI QUYMASIDA KIRISHUV G'OVAKLAR HOSIL BO'LISH QONUNIYATLARINI TADQIQ QILISH	368
Chorshanbiyeva Lobar, Turaxodjayev Nodir, Nuriddinov Otabek, Kenjayev Elshod	
O'ZGARUVCHAN TEZLIKLI, OG'MA QATOR QOZIQLI, SINUSOIDAL PLANKALI BARABANLARDA PAXTA BO'LAGINING ZARBALI TA'SIRI MODELI.....	374
Djurayev Anvar, Qorachayeva Oltinoy	
SANOAT KORXONALARINI ESG ASOSIDA JARAYONLI BOSHQARISHNING XORIJIY TAJRIBASI VA BAHOLASH METODOLOGIYASI.....	379
Azimova Maxfuza Rashidovna	
TURIZM SOHASIDA AHOLINI ISH BILAN TA'MINLASH VA YANGI ISH O'RINLARINI YARATISHGA QARATILGAN TADBIRKORLIK FAOLIYATINI QO'LLAB-QUVVATLASH	386
Muxtarov Botir Abdusattarovich	
RAQAMLI TO'LOV TIZIMLARINI SOLIQQA TORTISHNING HUQUQIY ASOSLARI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI.....	391
Sarsengalieva Albina, Sarsenbaev Bakhtijan	
DETERMINANTS OF THE SHADOW ECONOMY: A CONCEPTUAL CLASSIFICATION AND CROSS-COUNTRY EVIDENCE	395
Rakhmonov Azizjon Sadullayevich	
ELEKTRON TIJORAT ORQALI CHAKANA SAVDONI OSHIRISH YO'LLARI (POYABZAL SANOATI MISOLIDA)	403
Makhmudova Munisaxon Abbos qizi	
BYUDJET TASHKILOTLARI AUDITIDA AUDITORLIK TANLAMASINING IQTISODIY MOHIYATI VA TASNIFINI TAKOMILLASHTIRISH.....	408
Muqumov Jasur Bosimovich	
BYUDJET TASHKILOTLARIDA ICHKI AUDIT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH	415
Aitmuratova Miyrigul Jalgasovna	
TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA XARAJATLAR HISOBI VA TANNARXNI ANIQLASHNING NAZARIY MASALALARI.....	420
Jumaniyazov Iskandar Bohodirovich	

TO'QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA XARAJATLAR HISOBI VA TANNARXNI ANIQLASHNING NAZARIY MASALALARI

Jumaniyazov Iskandar Bohodirovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti

Moliyaviy tahlil kafedrasida dotsenti v.v.b., PhD.

Annotatsiya. Ushbu maqolada to'qimachilik sanoati korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini aniqlashning nazariy asoslari tadqiq etilgan. Xarajatlar hisobi tizimining iqtisodiy mohiyati, tannarx kalkulyatsiyasining nazariy yondashuvlari hamda to'qimachilik sanoatining texnologik xususiyatlari bilan bog'liq jihatlar tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, xarajatlar hisobini samarali tashkil etish va tannarxni ilmiy asoslangan usullar orqali aniqlash korxonalarning moliyaviy barqarorligi hamda raqobatbardoshligini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Shuningdek, zamonaviy boshqaruv hisobi konsepsiyalarini joriy etish zarurligi asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: xarajatlar hisobi, tannarx, kalkulyatsiya, to'qimachilik sanoati, boshqaruv hisobi, ishlab chiqarish xarajatlari, normativ xarajatlar, ABC usuli, jarayonga asoslangan xarajatlarni hisoblash.

Аннотация. В данной статье исследованы теоретические основы учета затрат и определения себестоимости продукции на предприятиях текстильной промышленности. Проанализированы экономическая сущность системы учета затрат, теоретические подходы к калькулированию себестоимости, а также особенности, связанные с технологическими процессами текстильного производства. По результатам исследования установлено, что эффективная организация учета затрат и определение себестоимости на основе научно обоснованных методов являются важными факторами повышения финансовой устойчивости и конкурентоспособности предприятий. Кроме того, обоснована необходимость внедрения современных концепций управленческого учета.

Ключевые слова: учет затрат, себестоимость, калькулирование, текстильная промышленность, управленческий учет, производственные затраты, нормативные затраты, метод ABC, процессно-ориентированный учет затрат.

Abstract. This article examines the theoretical foundations of cost accounting and product cost determination in textile industry enterprises. It analyzes the economic essence of the cost accounting system, theoretical approaches to cost calculation, and issues related to the technological characteristics of textile production. The research findings indicate that the effective organization of cost accounting and the determination of product costs using scientifically grounded methods are key factors in enhancing the financial stability and competitiveness of enterprises. Furthermore, the study substantiates the need to implement modern management accounting concepts.

Keywords: cost accounting, product cost, cost calculation, textile industry, management accounting, production costs, standard costing, activity-based costing (ABC), process-based cost accounting.

KIRISH

Innovatsion iqtisodiyot sharoitida korxonalar faoliyatining samaradorligini baholovchi asosiy ko'rsatkichlardan biri mahsulot tannarxi hisoblanadi. Mahsulot tannarxi korxona tomonidan mahsulot ishlab chiqarish va sotish bilan bog'liq barcha xarajatlarning puldagi ifodasini aks ettiradi. Tannarxning to'g'ri shakllantirilishi nafaqat korxonaning moliyaviy natijalariga, balki narx siyosati, investitsion jozibadorligi va raqobatbardoshligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi.

To'qimachilik sanoati O'zbekiston iqtisodiyotining ustuvor tarmoqlaridan biri bo'lib, paxta xomashyosini chuqur qayta ishlash va yuqori qo'shilgan qiymatli mahsulotlar ishlab chiqarishga ixtisoslashgan. Ushbu tarmoqda ishlab chiqarish jarayonlarining murakkabligi, texnologik bosqichlarning ko'pligi va xomashyo xarajatlarning yuqori ulushi xarajatlar hisobi hamda tannarx kalkulyatsiyasi masalalarining ahamiyatini oshiradi.

Iqtisodiy adabiyotlarda xarajatlar hisobi va tannarxni aniqlash bo'yicha turli nazariy yondashuvlar mavjud bo'lsa-da, to'qimachilik sanoati korxonalarining texnologik xususiyatlari ushbu masalalarni o'ziga xos tarzda talqin qilishni talab etadi. Shu sababli, xarajatlar hisobi va tannarxni aniqlashning nazariy masalalarini o'rganish ilmiy va amaliy jihatdan dolzarb hisoblanadi.

Mazkur tadqiqotning maqsadi to'qimachilik sanoati korxonalarida xarajatlar hisobi va tannarxni aniqlashning nazariy asoslarini tahlil qilish hamda ularning iqtisodiy mazmunini yoritishdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni aniq hisoblash va xarajatlarni samarali boshqarish korxona raqobatbardoshligini ta'minlashning asosiy omillaridan biri sifatida e'tirof etiladi. To'qimachilik sanoatida esa ishlab chiqarish jarayonining murakkabligi, ko'p bosqichlilik va xomashyo ulushining yuqoriligi ushbu masalani yanada dolzarb qiladi.

Xorijlik iqtisodchi olim C. Drury o'z tadqiqotlarida "ishlab chiqarish korxonalarida tannarx kalkulyatsiyasining an'anaviy va zamonaviy usullarini tahlil qilib, texnologik jihatdan murakkab ishlab chiqarishlarda xarajatlarni jarayonlar bo'yicha hisobga olish (process costing) usuli samaraliroq ekanligini ko'rsatadi" [1]. Muallifning ta'kidlashicha, "uzluksiz ishlab chiqarish jarayoniga ega bo'lgan to'qimachilik korxonalarida xarajatlarni texnologik bosqichlar kesimida hisobga olish tannarx aniqligini oshiradi" [1].

Xorijlik soha mutaxassislari D. R. Hansen, M. M. Mowen, D. L. Heitger tannarx boshqaruvi nazariyasini rivojlantirib, xarajatlarni strategik boshqarish konsepsiyasini ilgari surganlar. Ularning fikricha, "korxona xarajatlarini faqat hisobga olish emas, balki ularni optimallashtirish va qiymat yaratish nuqtai nazaridan boshqarish lozim" [2]. Bu yondashuv to'qimachilik korxonalarida xomashyo va energiya resurslaridan foydalanish samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Xorijlik iqtisodchi olimlar R. W. Hilton, D. E. Platt ishlab chiqarish xarajatlarning mahsulot rentabelligiga ta'sirini o'rganib, tannarx kalkulyatsiyasida zamonaviy axborot tizimlaridan foydalanish zarurligini asoslaydilar. Mualliflarning fikriga ko'ra, "ERP tizimlari xarajatlar harakatini real vaqt rejimida kuzatish va boshqarish imkoniyatini yaratadi" [3].

Osiyo taraqqiyot banki Markaziy Osiyo davlatlari sanoatini modernizatsiya qilishga bag'ishlangan tadqiqotlarida "to'qimachilik sanoati korxonalarida energiya sarfining yuqoriligini qayd etib, energiya xarajatlarini nazorat qilish tannarxni kamaytirishning asosiy yo'nalishlaridan biri" [4] ekanligini ko'rsatgan.

Respublikamiz iqtisodchi olimlari A. X. Pardayev va Z. A. Pardayeva fikricha, "Boshqaruv hisobi tizimi xo'jalik yurituvchi subyekt menejerlariga taqdim etiladigan barcha hisob ma'lumotlari va bosqichlarini o'ziga qamrab oladi. Boshqaruv hisobi samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishda xarajatlarni rejalashtirish, shakllantirish va nazorat qilish jarayoni bilan uzviy bog'liq" [5].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot davomida ilmiy bilishning umumiy va maxsus usullaridan foydalanildi. Jumladan: ilmiy abstraksiyalash, qiyosiy tahlil, tizimli yondashuv, iqtisodiy-mantiqiy tahlil, induksiya va deduksiya usullari, ilmiy adabiyotlarni o'rganish va umumlashtirish metodlari qo'llanildi. Tadqiqotning nazariy asosini xarajatlar hisobi va boshqaruv hisobi bo'yicha xorijiy hamda mahalliy olimlarning ilmiy ishlari tashkil etdi. Shuningdek, moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS, IFRS), boshqaruv hisobi nazariyalari va O'zbekiston Respublikasining buxgalteriya hisobi sohasidagi me'yoriy-huquqiy hujjatlari o'rganildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Iqtisodiy adabiyotlarda xarajatlar hisobi korxonaning ishlab chiqarish va xo'jalik faoliyati davomida yuzaga keladigan xarajatlarni yig'ish, guruhlash, nazorat qilish hamda tahlil qilish tizimi sifatida talqin etiladi.

Xorijlik iqtisodchi olimlar Ch. T. Horngren, S. M. Datar va M. V. Rajan xarajatlar hisobini boshqaruv qarorlarini qabul qilish uchun zarur bo'lgan axborotlarni shakllantiruvchi tizim deb baholaydilar. Ularning fikricha, "xarajatlar hisobi korxonaning strategik maqsadlariga erishishda muhim vosita hisoblanadi" [6].

Xorijlik soha mutaxassisi C. Drury "xarajatlar hisobining asosiy vazifalari sifatida quyidagilarni ko'rsatadi: mahsulot tannarxini aniqlash; xarajatlarni nazorat qilish; rejalashtirish va byudjetlashtirish; boshqaruv qarorlarini axborot bilan ta'minlash" [1]. Shu nuqtai nazardan, xarajatlar hisobi nafaqat moliyaviy hisobot tayyorlash, balki korxona faoliyatini boshqarish vositasi sifatida ham qaraladi.

Mahsulot tannarxining iqtisodiy mohiyatiga to'xtalib o'tamiz. Tannarx iqtisodiy kategoriya sifatida mahsulot ishlab chiqarish uchun sarflangan resurslarning puldagi ifodasini anglatadi.

Respublikamiz soha mutaxassislari A. V. Vahobov, N. F. Ishonqulov va A. T. Ibrohimov tannarxni "korxonaning ishlab chiqarish samaradorligini ifodalovchi muhim iqtisodiy ko'rsatkich" [7] sifatida tavsiflaydilar.

Nazariy jihatdan tannarx quyidagi funksiyalarni bajaradi: xarajatlarni umumlashtirish funksiyasi; narx shakllanishining asosi; rentabellikni aniqlash vositasi; boshqaruv qarorlarini qabul qilish bazasi; korxona samaradorligini baholash mezon.

To'qimachilik korxonalarida tannarx mahsulot turiga, ishlab chiqarish bosqichiga va texnologik jarayonlarga qarab shakllanadi.

Xarajatlar hisobi nazariyasidan kelib chiqib, to'qimachilik korxonalarida xarajatlarni tasniflash muhim o'rin

tutadi.

1. Mahsulot tannarxiga kiritilishiga ko'ra:

Bevosita xarajatlar: paxta tolasi; ip-kalava; bo'yoqlar; asosiy ishchilarning ish haqi.

Bilvosita xarajatlar: amortizatsiya; elektr energiyasi; umumishlab chiqarish xarajatlari.

2. Ishlab chiqarish hajmiga bog'liqligiga ko'ra:

O'zgaruvchan xarajatlar: xomashyo; texnologik materiallar; ishlab chiqarish ishchilari ish haqi.

Doimiy xarajatlar: ijara; amortizatsiya; ma'muriy xarajatlar.

3. Boshqaruv maqsadlariga ko'ra:

Relevant xarajatlar; norelevant xarajatlar; nazorat qilinadigan xarajatlar; nazorat qilinmaydigan xarajatlar.

Mazkur tasnif to'qimachilik korxonalari rahbariyatiga samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilish imkonini beradi.

Tannarxni aniqlashning nazariy yondashuvlarini ko'rib chiqamiz. Ilmiy adabiyotlarda tannarxni aniqlashning bir nechta usullari mavjud.

Buyurtmali kalkulyatsiya (Job Order Costing). Mazkur usul individual buyurtmalar asosida mahsulot ishlab chiqaradigan korxonalarda qo'llaniladi. Tikuvchilik korxonalarida ayrim hollarda ushbu usuldan foydalanish mumkin.

Jarayonli kalkulyatsiya (Process Costing). To'qimachilik sanoati uchun eng mos usullardan biri hisoblanadi. Xarajatlar ishlab chiqarish jarayonlari bo'yicha yig'iladi va mahsulot birliklariga taqsimlanadi.

Normativ usul (Standard Costing). Mazkur usul xarajatlar me'yorlari asosida tannarxni hisoblashga imkon beradi. Haqiqiy va normativ xarajatlar o'rtasidagi farqlar muntazam nazorat qilinadi.

Faoliyatga asoslangan kalkulyatsiya (ABC Costing). Xorijlik iqtisodchi olimlar R. S. Kaplan va R. Cooper [8] tomonidan ishlab chiqilgan ushbu usul bilvosita xarajatlarni faoliyat turlari bo'yicha taqsimlashni nazarda tutadi. Zamonaviy ishlab chiqarish korxonalarida tannarx aniqligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

To'qimachilik sanoatida tannarxni aniqlashning nazariy xususiyatlari. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, to'qimachilik sanoati korxonalarida tannarxni aniqlash quyidagi omillar bilan tavsiflanadi:

- birinchidan, ishlab chiqarishning ko'p bosqichliligi xarajatlarni sexlar va texnologik jarayonlar kesimida hisobga olishni talab qiladi;
- ikkinchidan, xomashyo xarajatlari umumiy tannarxning asosiy qismini tashkil qiladi. Shu sababli, materiallar hisobining aniqligi mahsulot tannarxiga bevosita ta'sir qiladi;
- uchinchidan, yarim tayyor mahsulotlarning mavjudligi har bir bosqich tannarxini alohida aniqlash zaruratini keltirib chiqaradi;
- to'rtinchidan, energiya xarajatlarning yuqori ulushi bilvosita xarajatlarni taqsimlash mexanizmlarini takomillashtirishni talab etadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalar shakllantirildi: xarajatlar hisobi korxona boshqaruvining muhim axborot tizimi bo'lib, mahsulot tannarxini aniqlashning nazariy asosini tashkil etadi; mahsulot tannarxi korxona samaradorligini baholovchi asosiy iqtisodiy ko'rsatkich hisoblanadi; to'qimachilik sanoatining texnologik xususiyatlari xarajatlar hisobi va tannarx kalkulyatsiyasi tizimiga bevosita ta'sir ko'rsatadi; jarayonli kalkulyatsiya usuli to'qimachilik korxonalari uchun eng maqbul yondashuvlardan biri hisoblanadi; zamonaviy boshqaruv hisobi konsepsiyalari, xususan, **ABC Costing** va **Standard Costing** tizimlarini joriy etish tannarx aniqligini oshirish imkonini beradi; xarajatlar hisobi tizimini raqamlashtirish korxonalarning moliyaviy natijalarini yaxshilashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Drury C. *Management and Cost Accounting*. 11th ed. Boston: Cengage Learning, 2018. – URL: <https://nibmehub.com/opac-service/pdf/read/Management%20and%20Cost%20Accounting.pdf> (murojaat sanasi: 16.07.2026).
2. Hansen D. R., Mowen M. M., Heitger D. L. *Cost Management*. 5th ed. Boston: Cengage Learning, 2021. – URL: <https://www.amazon.com/Cost-Management-Don-R-Hansen-ebook/dp/B08QRNMB6Z> (murojaat sanasi: 16.07.2026).
3. Hilton R. W., Platt D. E. *Managerial Accounting: Creating Value in a Dynamic Business Environment*. 13th ed. New York: McGraw-Hill Education, 2022. – URL: <https://www.amazon.com/Managerial-Accounting-Creating-Business-Environment/dp/1264100698> (murojaat sanasi: 16.07.2026).
4. Karymshakov K., Sulaimanova B. *Trade Facilitation, Infrastructure, and International Trade in Central Asian Countries*. Asian Development Bank, 2023. – URL: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/862871/eawp-058-trade-facilitation-infrastructure-central-asian-countries.pdf> (murojaat sanasi: 16.07.2026).
5. Pardayev A. X., Pardayeva Z. A. **Boshqaruv hisobi**. – Toshkent: «Tafakkur» nashriyoti, 2014. – 396 b.
6. Datar S. M., Rajan M. V. *Horngrén's Cost Accounting: A Managerial Emphasis*. 16th ed. Harlow: Pearson Education, 2018. – URL: https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781292211619_A30123449/preview-9781292211619_

- [A30123449.pdf](#) (murojaat sanasi: 16.07.2026).
7. Vahobov A. V., Ishonqulov N. F., Ibrohimov A. T. **Moliyaviy va boshqaruv tahlili**: darslik. – 3-qayta ishlangan va to'ldirilgan nashr. – Toshkent: «Iqtisod-Moliya», 2013. – 600 b.
 8. Kaplan R. S., Cooper R. *Cost and Effect: Using Integrated Cost Systems to Drive Profitability and Performance*. Boston: Harvard Business School Press, 1998. – 357 p.
 9. Fayziyev O. R., Yo'ldoshboyev A. H. Ishlab chiqarish xarajatlarining boshqaruv hisobini tashkil etishning asosiy tamoyillari // **O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali**. – 2022. – № 9. – B. 308–311.
 10. Davletov I., Fayziyev O., Umarova Z. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlariga muvofiq moliyaviy hisobotlarni konsolidatsiyalash tamoyillari // **Центральноазиатский журнал образования и инноваций**. – 2023. – Т. 2. – № 5. – С. 148–151. – URL: <https://in-academy.uz/index.php/cajei/article/view/14671> (murojaat sanasi: 16.07.2026).

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 7

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100